

АМЕРИКАНСКИ УНИВЕРСИТЕТ В БЪЛГАРИЯ

СИСТЕМА

ЗА ОЦЕНЯВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ОБУЧЕНИЕТО И АКАДЕМИЧНИЯ СЪСТАВ

М. ЯНУАРИ 2017 Г.

2009 г. – първоначален вариант

2015 г. – допълване

2017 г. - редакция

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Цели	1
Мисия.....	1
Стратегически приоритети	1
Ценности	1
Институция	2
Студенти	2
Академичен състав	2
Специалности.....	3
Общообразователна програма.....	4
Индивидуални курсове	4
Обслужване на студентите.....	4
Технологии, библиотека, материална база	4
Представяне на служителите и администрацията	4
 2. Нормативна база	 5
Българско законодателство	5
Европейски документи.....	5
Американско законодателство	5
 3. Общи принципи.....	 6
Закон за висшето образование	6
„Европейски стандарти и насоки за осигуряване на качеството“	6
Американски акредитационни стандарти	7
 4. Структура и управление. Органи.....	 9
Административни и академични структури	9
Университетски комисии.....	9
Комисии към Общото събрание на преподавателите.....	9
 5. Документиране	 10
Таблица № 1: Документиране на дейностите на контролните органи по СУК.....	10
 6. Вътрешни разпоредби.....	 12
Таблица № 2: Организационни разпоредби и стандарти	13
Таблица № 3: Ред за управление на качеството на учебната документация.....	14
 7. Оценявани и оценяващи	 15
Таблица № 4: Оценявани, оценяващи, периодичност	15

8. Критерии и показатели.....	16
Критерии за измерване на качеството	16
Показатели за измерване на качеството	17
<i>Таблица № 5а: Показатели за измерване на качеството: СТУДЕНТИ</i>	<i>18</i>
<i>Таблица № 5б: Показатели за измерване на качеството: АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ</i>	<i>19</i>
<i>Таблица № 5в: Показатели за измерване на качеството: АКАДЕМИЧНА ПРОГРАМА.....</i>	<i>20</i>
<i>Таблица № 5г: Показатели за измерване на качеството: ОБСЛУЖВАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ</i>	<i>21</i>
<i>Таблица № 5д: Показатели за измерване на качеството: ТЕХНИЧЕСКО И ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ</i>	<i>22</i>
<i>Таблица № 5е: Показатели за измерване на качеството: СЛУЖИТЕЛИ И АДМИНИСТРАЦИЯ</i>	<i>23</i>
9. Външно осигуряване на качеството	24
ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА	25
Документи на АУБ	25
Документи от САЩ	25
Документи от Европа	25
Документи от България	25

1. Цели

Системата по качеството се основава на:

- Систематично събирани факти (данни);
- Вземане на решения за коригиращи действия;
- Контрол на решенията с цел оценка на резултата;
- Ясно дефинирани цели, отговорности и процедури, следващи утвърдени графици.

Основната цел на системата е гарантирането на високо качество и отлични постижения във всеки аспект от дейността на университета в съответствие с американските и европейските стандарти за висше образование.

Целите на системата по качеството се основават на мисията на университета, стратегическите му приоритети, ценностите и целите му. Целите по качеството се осъществяват чрез стратегическото управление на университета.

Мисия

„... да предоставя образование на студенти с изявен потенциал в среда на отлични академични постижения, национално и етническо разнообразие и взаимно уважение, като ги подготвя за демократично и етично лидерство в полза на региона и света“.

Стратегически приоритети

- Отлично ниво на академичната програма, академичния състав, методите на преподаване и постиженията и реализацията на студентите;
- Високо качество и етническо и културно разнообразие на студентския състав, динамична и интелектуално стимулираща среда на обучение и живот за студентите;
- Материална база и технологии, осигуряващи отлични условия за учебния процес и научно-изследователската дейност.

Ценности

- Отлично качество на всички програми и дейности;
- Етническо и културно разнообразие и приобщаваща университетска общност;
- Почтеност и етичност;
- Откритост и демократичност;
- Свобода на мисълта и изразяването;
- Активно отношение към образователния процес;
- Креативност;
- Социална отговорност.

Институция

Институцията има за цел да изгради у студентите:

- Познаване на човешките култури, физическия и естествения свят;
- Интелектуални и практически умения;
- Лична и социална отговорност;
- Интегративно образование с приложна насоченост.

Студенти

Целите по отношение на студентите са:

- Резултатите от входящите тестове (TOEFL и където е приложимо – SAT) да са сравними с тези на селективни (първокласни) институции за висше образование в САЩ, подобни на АУБ по размер, тип на предлагано образование (liberal arts) и по взискателни критерии за прием на студенти;
- Да се приемат само студенти, чиято диплома от средното образование доказва среден успех 5 или по-висок по шестобалната система;
- Да се поддържа удовлетвореността на студентите от качеството на курсовете 1 и преподаването им, измерено по петобалната система чрез студентското оценяване на преподаването;
- Да се поддържа студентската удовлетвореност от образованието, предоставяно в АУБ, измерена чрез ежегодната анкета със завършващите студенти;
- Образованието си в АУБ да продължават само студенти със среден успех поне 4.00 по шестобалната система (както за всеки семестър поотделно, така и като общ среден успех) и среден успех от дисциплините по специалността поне 4.50 по шестобалната система;
- Да се поддържа високо ниво на студентската образователна мобилност;
- Да се поддържа висок относителен дял на завършващите студенти спрямо броя на приетите студенти, като се сравнява с подобни по размер американски институции от типа liberal arts;
- Да се поддържа висок брой на студентите, приети в престижни магистърски или докторски програми, или наети на работа в престижни компании след завършване на образованието си в АУБ;
- Да се поддържа висок брой на студентите, получаващи външни конкурентни награди или признания.

Академичен състав

Целите по отношение на академичния състав са:

- Да се наемат преподаватели с отлична академична квалификация и висока изследователска активност;

¹ В този документ “курс“ и „учебна дисциплина“ се използват като синоними

- Да се поддържа висок брой на преподавателите, постигнали най-висока академична квалификация в тяхната област;
- Да се поддържа съответствие между академичните квалификации на преподавателите и дисциплините, които водят, както и ангажираността им в интердисциплинарни области;
- Да се поддържа съотношението студенти/преподаватели в границите от 16:1 до 19:1;
- Да се поддържа стабилност на основния преподавателски състав чрез мерки за намаляване на текучеството и подходящи договори;
- Да се поддържат качество на преподаването и ориентираният към студентите образователен подход, измервани чрез атестационния процес на преподавателите и студентската оценка на преподаването;
- Да се поддържа активна научно-изследователска дейност на преподавателите, отчитана с ежегодни доклади и периодична атестация на преподавателите;
- Да се поддържа висока обществена ангажираност на преподавателите, измервана чрез процент преподаватели, поканени да изнасят лекции или презентации пред обществеността, за участия в медиите, в акредитационни експертни групи, членове на научни журита, ръководители на дипломни работи и др.;
- Да се поддържа финансирането на научно-изследователската дейност;
- Да се допринася към потребностите на обществото чрез сътрудничество с други университети, консултантска работа, представяне на конференции и програми за работа с обществеността.

Специалности

Общите цели на университета по отношение на предлаганите специалности са:

- Съответствие с мисията на университета, качество, финансова ефективност;
- Да се предлагат специалности, към които има изявен интерес от страна на студентите;
- Да се предлагат специалности, към които има изявен интерес от страна на работодателите;
- Висока оценка на специалностите на АУБ от страна на работодателите;
- Завършилиите студенти да оценяват положително образованието си по отношение адекватност на изискванията на пазара на труда, подготовка за професионална кариера или за продължаване на образованието;
- Да се постигат високи акредитационни оценки както от българската, така и от американската акредитационна агенция;
- Да се поддържа добро представяне на професионалните направления на АУБ в рейтинговата система на висшите училища в България;
- Настоящите студенти да оценяват академичните програми като предлагащи образование на високо академично ниво и от високо качество;
- Редовно обновяване на учебните планове, отразяващо потребностите на студентите, работодателите и обществото;
- Конкретните цели на индивидуалните специалности са съгласно Академичния каталог.

Общообразователна програма

Целите на общообразователната програма са съгласно Академичния каталог.

Индивидуални курсове

Целите на всяка дисциплина се указват в учебната програма за нея.

Обслужване на студентите

Обслужването на студентите цели:

- Да се осигуряват пълноценни условия за обучение и личностно развитие на студентите;
- Да се организират извънкласни дейности, които да допълват и подпомагат академичната програма, да имат принос към обществеността, да осигуряват развлечение и отмора на студентите и да обогатяват живота им в университета;
- Да се предоставят на студентите услуги от високо ниво във всеки офис по отношение на достъп, навременност, точност и коректност;
- Програмите за извънкласни дейности да отговарят на студентските интереси и да стимулират високо ниво на участие.

Технологии, библиотека, материална база

Целите в тези области включват:

- Редовно обновяване на технологичните ресурси в рамките на наличния бюджет;
- Новата материална база да се строи с отчитане на потребностите на околната среда;
- Библиотечното обслужване и информационните технологии да са на най-високо съвременно ниво;
- Да се повишава нивото на уменията на преподаватели, служители и студенти за използване на библиотечните ресурси и информационните технологии;
- Да се актуализират ежегодно библиотечните ресурси в областите, в които АУБ предлага академични програми (както електронни, така и печатни издания).

Представяне на служителите и администрацията

Целите относно служителите и администрацията се поставят в трудовите характеристики.

2. Нормативна база

Нормативната база на системата по качеството в АУБ представлява съвкупност от приложимите актове на българското и американското законодателство и европейските стандарти и насоки. (Номерацията към нормативните документи отговаря на списъка с използвана литература).

Българско законодателство

- Закон за висшето образование [22];
- Закон за развитието на академичния състав в Република България [23];
- Правилник за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България [24];
- Критерии за акредитация на НАОА [25];
- Критерии за следакредитационно наблюдение и контрол на НАОА [26];
- НАРЕДБА № 21 за прилагане на система за натрупване и трансфер на кредити във висшите училища [27];
- НАРЕДБА за държавните изисквания за придобиване на висше образование на образователно-квалификационните степени "бакалавър", "магистър" и "специалист" [28];
- Национална квалификационна рамка [21].

Европейски документи

- Европейски стандарти и насоки за осигуряване на качеството (2015 г.) [13];
- Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот [14].

Американско законодателство

- Стандарти за акредитация на Комисията за институциите за висше образование (CINE) към Асоциацията на училищата и коледжите – Нова Англия (NEASC²) [10];
- Политики и процедури на CINE [11];
- Основни учебни резултати, Асоциация на американските колежи и университети [12].

² NEASC е основана през 1885 г. и е най-старата от шестте регионални агенции по акредитацията в САЩ. Призната е от Секретаря по образованието в САЩ и от Съвета по акредитация на висшето образование (Council on Higher Education Accreditation). Със своите над 120 години опит NEASC е изградила солиден авторитет и е гарант за качеството на образованието, предлагано в шест американски щата и над шестдесет държави по целия свят. Освен АУБ, носители на акредитацията на NEASC са над 2000 държавни и независими училища, колежи и университети, сред които Йейл, Харвард и Масачузетски технологичен институт. Тези университети и АУБ биват оценявани съгласно едни и същи акредитационни критерии.

3. Общи принципи

Принципите за оценяване и поддържане на качеството се основават на българските, европейските и американските нормативни изисквания, описани по-долу.

Закон за висшето образование

- Наличие на система за оценяване и поддържане на качеството, включваща проучване на студентското мнение поне веднъж годишно (чл. 6, ал. 4)
- Уреждане на системата за качество и проучване на студентското мнение в правилника на университета (чл. 6, ал. 5)
- Утвърждаване и контролиране на системата за качество от орган на университета (чл. 30, ал. 1, т. 15 и чл. 36)

„Европейски стандарти и насоки за осигуряване на качеството“³

- **Наличие на политика за осигуряване на качеството**, която е публично достъпна и е част от стратегическото управление на институцията. Вътрешните заинтересовани страни развиват и прилагат тази политика чрез подходящи структури и процеси, като включват и външни заинтересовани страни.
- **Наличие на процеси за разработване и одобряване на академичните програми.** Програмите трябва да са структурирани така, че да постигат целите си, включително желаните учебни резултати. Квалификацията, постигната в резултата на академичната програма, трябва да е ясно определена и комуникирана, както и да е съотнесена към подходящото ниво на висше образование от националната квалификационна рамка и чрез нея – към европейската квалификационна рамка за висше образование.
- **Ориентиран към студентите образователен подход:** учене, преподаване и оценяване, насочено към студентите и начините, по които те учат. Институциите трябва да осъществяват академичните си програми по начин, който насърчава студентите да вземат активно участие в създаването на учебния процес, а оценяването на студентите трябва да отразява този подход.
- **Прием, развитие, признаване и сертифициране на студентите:** институциите трябва да прилагат последователно предварително определени и публикувани правила, обхващащи всички фази на студентския живот: прием, развитие, признаване и сертифициране.
- **Академичен състав:** институциите трябва да осигурят компетентността на преподавателите си и да прилагат почтен и открит процес за наемане и развитие на академичния състав.
- **Учебни ресурси и подпомагане на студентите:** институциите имат на разположение финансиране, подходящо за учебните и преподавателските дейности и осигуряват адекватни и леснодостъпни учебни ресурси и подкрепа за студентите.
- **Управление на информацията:** институциите осигуряват събирането, анализирането и употребата на информация, подходяща за ефективното управление на техните академични програми и други дейности.

³ “Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area“, May 2015

- **Публичност на информацията:** институциите публикуват информация за дейността си, включително академични програми, която е ясна, точна, обективна, актуална и леснодостъпна.
- **Текущо наблюдение и периодично преразглеждане на академичните програми:** институциите наблюдават и периодично преразглеждат академичните си програми, за да осигурят постигане на техните цели и да отговори на потребностите на студентите и обществото. Преразглеждането трябва да води до непрекъснато усъвършенстване на академичните програми. Всяко действие, планирано в резултат на преразглеждането, трябва да бъде съобщено на всички засегнати.
- **Периодично външно осигуряване на качеството:** институциите трябва да се подлага на периодично външно осигуряване на качеството в съответствие с европейските стандарти и насоки.

Американски акредитационни стандарти ⁴

- **Мисия и цели:** мисията и целите на институцията са подходящи за висшето образование, съвместими с правните норми и прилагани така, че да бъдат спазени Стандартите на Комисията за институциите за висше образование. Институционалната мисия дава насока за осъществяване на дейностите и предоставя основа за оценяване и повишаване на институционалната ефективност.
- **Планиране и оценяване:** институцията предприема планиране и оценяване, за да осъществи и усъвършенства постигането на мисията и целите си; идентифицира приоритетите си по отношение на планиране и оценяване и ги прилага ефективно.
- **Организация и управление:** институцията има система на управление, която подпомага осъществяването на нейната мисия и предназначение и подкрепя институционалната ефективност и интегритет. Чрез организационното си устройство и управленска структура институцията създава и поддържа среда, насърчаваща преподаването, ученето, участието в административни дейности, академичните постижения и научно-изследователската и художествено-творческата дейност. Обезпечено е предоставянето на адекватна подкрепа за функционирането на всеки организационен компонент. Институцията разполага с независимост от която и да е спонсорираща организация, достатъчна за поемане на отговорност за изпълнение на Стандартите за акредитация на Комисията.
- **Академична програма:** академичните програми на институцията са съвместими с мисията и предназначението ѝ и служат за осъществяването им. Институцията извършва систематична и ефективна работа по планиране, предлагане, наблюдение, оценка, усъвършенстване и осигуряване на академичното качество и интегритета на академичните си програми и на присъждащите кредити и образователно-квалификационни степени. Институцията определя стандарти за нивото на студентски постижения, необходимо за получаване на образователно-квалификационна степен; разработва систематични инструменти, чрез които може да отчете как и какво учат студентите, а получените данни използва за усъвършенстване на академичната програма.
- **Академичен състав:** институцията подпомага развитието на академичен състав, подходящ за осъществяване на мисията ѝ. Квалификацията, броят и представянето на академичния състав са достатъчни за реализиране на институционалните мисия и цели.

⁴ “Standards for Accreditation”, Commission on Institutions of Higher Education, New England Association of Schools and Colleges

Академичният състав е компетентен да обучава по академичните програми и изпълнява присъщите си дейности.

- **Студенти:** съгласно своята мисия, институцията определя характеристиките на студентите, които се стреми да привлече, и предоставя среда, насърчаваща интелектуалното и личностното им развитие. При набирането, приема и записването на студенти институцията полага усилия да обезпечи успеха им, като предлага ресурси и подкрепа, предоставящи възможността за постигане на целите на техните академични програми, както са определени в публикациите на институцията. Взаимодействието на институцията с настоящи и потенциални студенти се характеризира с академична почтеност.
- **Библиотечни и други информационни ресурси:** институцията осигурява достатъчни и уместни библиотечни и информационни ресурси; предоставя адекватен достъп до тези ресурси и демонстрира тяхната ефективност при реализиране на мисията си; осигурява учебни и информационни технологии, достатъчни за обезпечаване на учебната и преподавателска среда.
- **Материална база и технологични ресурси:** институцията има достатъчни и подходящи материална база и технологични ресурси, необходими за постигане на целите ѝ. Управлява и поддържа тези ресурси така, че да поддържа и разширява реализирането на институционалните цели.
- **Финансови ресурси:** институционалните финансови ресурси са достатъчни, за да поддържат качеството на академичните ѝ програми и да насърчават институционалното усъвършенстване в момента и в обозримото бъдеще. Институцията демонстрира, чрез доказуеми външни и вътрешни данни, финансовите си възможности да доведе до дипломиране новоприетите студенти. Институцията управлява финансовите си ресурси с интегритет.
- **Информирание на обществеността:** при представянето си пред настоящи и потенциални студенти и други заинтересувани членове на обществеността институцията предоставя информация, която е пълна, точна, навременна, достъпна, ясна и достатъчна, така че хората, за които е предназначена, да могат да вземат информирани решения относно институцията.
- **Почтеност:** институцията е възприела и отстоява високи етични стандарти при управлението на дейностите си и при всички взаимодействия с настоящи и потенциални студенти, академичен състав, служители, настоятелство, външни организации и институции и обществото като цяло. Чрез вътрешните си правила и практиките си институцията се стреми да даде пример за спазване на ценностната система, заложена в мисията ѝ и свързаните с нея действия.
- **Институционална ефективност:** Комисията за институциите за висше образование (CINE) определя институционалната ефективност като капацитет на институцията да оценява, потвърждава и разширява осъществяването на мисията и целите си, като има за основен приоритет изпълнението на образователните си цели.

4. Структура и управление. Органи.

Административната структура на системата по качеството е неделима част от общата административна и академична структура на университета. Всички съществуващи правила, структури и дейности на АУБ, оказващи пряко влияние върху качеството на обучението и академичния състав, се считат за неразделна част от Системата за оценяване и поддържане на качеството. Управленските правомощия и процедури са дефинирани в съответните раздели на вътрешния правилник на университета.

Основната отговорност за качеството на образователния процес се носи от Първия заместник-ректор по академичната дейност и от Комисията по образователните политики и Одитната комисия към Настоятелството на университета.

Административни и академични структури

- Настоятелство (най-вече: Комисия по образователната политика към Настоятелството, Одитна комисия към Настоятелството);
- Първи заместник-ректор по академичната дейност („провост“);
- Общо събрание на преподавателите;
- Факултетен съвет;
- Декан на преподавателите;
- Съвет на декана;
- Академични направления;
- Учебен отдел;
- Офис „Институционални проучвания“, офис „Завършили студенти“ и др..

Университетски комисии

- Комисия по академичното представяне на студентите;
- Комисия по оценяване на студентските постижения;
- Комисия по академичната почтеност;
- Комисия по академичните политики;
- Комисия по приема на студентите;
- Комисия по студентските стипендии;
- Комисия по студентското поведение;
- Комисия по информационните ресурси;
- Комисия по назначаване на преподавателите.

Комисии към Общото събрание на преподавателите

- Екип по атестиране на преподавателите;
- Комисия по атестационните политики;
- Комисия по академичната дейност;
- Комисия по академичната програма;
- Комисия по условията на труд на преподавателите.

5. Документиране

Начините, по които органите за управление на качеството документират дейността си, са посочени в Таблица № 1.

Таблица № 1: Документиране на дейностите на контролните органи по СУК

Административни и академични структури	Отчети и информация
Настоятелство	Прегледи на цялостната дейност на университета Доклади до Настоятелството от всички отдели на университета (президент, вицепрезидент по финанси и администрация, първи зам.-ректор по академичната дейност, декан на преподавателите, декан на студентите, представител на студентите, представител на преподавателите и др.) Резолюции и протоколи от заседанията на Настоятелството, публикувани в Книга на Настоятелството
Първи зам.-ректор	Резултати и препоръки от акредитационни процедури и тяхното изпълнение
Първи зам.-ректор	Договори и атестационна документация на преподавателите
Първи зам.-ректор	Доклади на преподавателите за НИД, преподавателска и административна дейност
Първи зам.-ректор и декан на преподавателите	Преглед на резултатите от студентско оценяване на преподаването и учебното съдържание във връзка с графиките на разпределение на поставените оценки
Общо събрание на преподавателите (ОСП)	Доклади до ОСП от висшата администрация (президент, вицепрезидента по финанси и администрация, първи зам.-ректор, декан на преподавателите); Протоколи и документация по взетите решения.
Факултетен съвет	Решения по процедури съгласно ЗРАСРБ.
Декан на преподавателите	Документация от вътрешно преразглеждане на академичните програми
Декан на преподавателите	Преглед на академичното представяне на студентите
Съвет на декана на преподавателите	Решения относно академичната програма, академичния състав и успеваемостта на студентите
Учебен отдел	Индивидуален мониторинг на студентските оценки по отношение на академичните изисквания за успех
Офис „Институционални проучвания“	Резултати от анкетни проучвания Числови показатели за представянето на университета
Отдел „Завършили студенти“	Данни за реализацията на завършилите студенти

Университетски комисии по:	Отчети и информация
Академично представяне на студентите	Решения за предупреждение, условно продължаване, отстраняване или изключване на студентите от университета след анализ на академичното им представяне и съответствието му с академичните изисквания
Оценка на студентските постижения	Резултати от оценяване на постиженията на институционално и програмно ниво
Академична почтеност	Решения по случаи на нарушения на академичната почтеност
Академични политики	Актуализирани и нововъведени академични политики
Прием на студентите	Приети студенти въз основа на академично представяне и потенциал за успех в АУБ, информация за представянето на приетите
Студентски стипендии	Разпределени стипендии в зависимост от академичното представяне
Студентско поведение	Възпитателни мерки за коригиране на случаи на нарушение на академичните политики, правила за живот в общежитията, правила за поведение, политики за ползване на информационните ресурси и общите етични правила
Информационни ресурси	Политики и планове за обновяване на информационните и технологични ресурси и приоритизиране на инвестициите в тях с оглед потребностите на академичната програма.
Назначаване на преподаватели	Препоръки за назначаване на преподаватели след анализ на съответствието със стандартите на университета
Комисии към ОСП:	Отчети и информация:
Екип по атестиране на преподавателите	Писмени индивидуални анализи на научно-изследователската, преподавателска и административна дейност на академичния състав, поставени оценки и отправени препоръки за усъвършенстване (към атестирания) и относно продължаването на договорните отношения с атестирания (към Първия зам.-ректор на университета)
Комисия по атестационните политики	Актуализирани и нововъведени атестационни политики
Комисия по академичната дейност	- Инициативи за стимулиране на отлични постижения в областта на преподаването, включително чрез организиране на обучителни семинари и работни срещи; - анализи на средата за научно-изследователска работа и препоръки за стимулиране на отлични постижения в областта на НИД; - насоки за дейността и развитието на библиотека с оглед целите на академичната програма; периодични доклади от директора на библиотеката относно дейността и развитието ѝ и закупуването на нови библиотечни ресурси; - инициативи за подпомагане на университета в предоставянето на образователни услуги след завършване на висше образование, насочени към подкрепа на развитието на икономиката, културата и човешкия капитал на Югоизточна Европа; препоръки към принципите на академичните политики.
Комисия по академичната програма	Решения във връзка с промени в учебните планове и разработване на нови академични програми.
Комисия по условията на труд на преподавателите	- Инициативи в подкрепа на интересите на академичния състав при разработването на рамката на университетския бюджет, както и при всяка дейност, имаща отношение към заплащането, допълнителните облаги, условията на труд и наемане на академичния състав; - решения по формални процедури съгласно раздел 6.2 от Наръчника на преподавателите при наличие на оплакване от страна на член на академичния състав и невъзможност проблемът да бъде разрешен по неформален начин

6. Вътрешни разпоредби

Основните вътрешно-университетски нормативни актове са следните:

- [1] Устав на университета;
- [2] Правилник за вътрешния ред;
- [3] Академичен каталог: академични политики, условия за прием, условия за завършване и дипломиране, описание на специалностите, описание дисциплините и т.н.; академични политики за магистърската програма;
- [4] Наръчник на преподавателите⁵: детайлно описание на договорните задължения на преподавателите, атестационни критерии и процедури, принципа за академичната свобода, както е формулиран от Американската асоциация на университетските преподаватели (AAUP) и др.;
- [5] Ръководство за преподавателите⁶: устав на Общото събрание на преподавателите (ОСП), определение на предмета на действие на комисиите към ОСП, основни академични процедури, професионално развитие на академичния състав, стратегия за научно-изследователска дейност и др.;
- [6] Процедура за хабилитация съгласно българското законодателство.

Съвкупността от тези актове изпълнява ролята на вътрешен правилник на университета. На тяхна основа се разработват организационни разпоредби, конкретизиращи практиките и процедурите за управление на качеството. Таблица № 2 съдържа информация за конкретните организационни разпоредби, разположена по реда на Европейските стандарти и насоки за осигуряване на качеството във висшето образование от м. май 2015 г. Конкретният ред за управление на качеството на учебната документация е посочен в Таблица № 3.

⁵ Faculty Handbook

⁶ Faculty Manual

Таблица № 2: Организационни разпоредби и стандарти

Процедури и практики:	Разпоредби:
Осигуряване на качеството (1) ⁷	Система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и академичния състав.
Разработване и одобряване на академични програми (2)	Политика 4.5 за одобряване на нови програми (Вътрешен правилник на университета). Процедура за развитие на академичната програма. Процедура за предлагане на нови академични програми (бакалавър) (от 2014 г.). Процедура за одобряване на магистърски програми (Ръководство за преподавателите ⁸).
Учебна документация (3)	Стандарт за учебна програма (Ръководство за преподаватели). Изисквания към съдържанието на учебните планове (Академичен каталог).
Ориентиран към студентите образователен подход (3)	Критерии и процедури за атестация на академичния състав (Наръчник на преподавателите ⁹).
Прием, развитие, признаване и сертифициране на студенти (4), учебен процес	Правила за прием. Академични политики. Изисквания за завършване. (Академичен каталог, интернет-страница). Наръчник на студентите.
Наемане на преподаватели (5)	Процедура за наемане на преподаватели (Ръководство за преподавателите).
Атестация на преподаватели (5)	Критерии и процедура за атестация (Наръчник на преподавателите).
Професионално развитие на академичния състав (5)	Критерии и процедура за вътрешно повишаване в академична длъжност (Наръчник на преподавателите). Хабилизационна процедура по българското законодателство (Интернет-страница на АУБ).
Подпомагане на научно-изследователската и преподавателска дейност (5)	Правила за отпускане на средства от университетски фондове. Предмет на действие на Комисията по академичната дейност (Ръководство за преподавателите).
Участие на преподавателите в управлението на институцията (5)	Устав на общото събрание на преподавателите (Ръководство за преподавателите). Регламентиране на представителството на преподавателите към Настоятелството (Устав на АУБ).
Представяне на проекти за външно финансиране (5)	Политика 8.3.2 за правила за външно финансиране (Вътрешен правилник на университета).
Учебни ресурси и подпомагане на студентите (6)	Стандарти на NEASC, HAOA и ЕС, реализирани чрез дейността на отдели „Учебен“, „Обслужване на студенти“, „Финансова помощ“ и „Студентско кредитиране“.
Участие на студентите в управлението на институцията (6)	Устав на Студентското правителство. Регламентиране на представителството на студентите към Настоятелството (Устав на АУБ).
Управление на информацията (7)	Стандарти на NEASC, HAOA и ЕС, реализирани чрез дейността на отдели „Институционални проучвания“ и „Комуникации и компютри“. Библиотечни правила и процедури. Правилник за употреба на електронните ресурси.
Публичност на информацията (8)	Стандарти на NEASC, HAOA и ЕС, реализирани чрез дейността на отдел „Комуникации и маркетинг“.
Текущо наблюдение и периодично преразглеждане на академичните програми (9)	Общ институционален план за оценяване. Политика 4.6 за преразглеждане на академичната програма (Вътрешен правилник на университета). Процедура за анализ на академичната програма [бакалавър] (съгласувана с графика за българската програмна акредитация). Процедура за анализ на магистърски програми.
Студентска оценка на курсовете и преподавателите (7)	Атестационни критерии (Наръчник на преподавателите)
Анкети с настоящи и завършили студенти и работодатели (9)	Процедура за анализ на академичната програма (Ръководство за преподавателите)
Периодично външно оценяване на качеството (10)	Стандарти на NEASC, HAOA и ЕС. Общоприети счетоводни принципи на САЩ. Международните стандарти за финансови отчети.

⁷ Числата в скоби отговарят на номерацията на Европейски стандарти и насоки за осигуряване на качеството във висшето образование, м. май 2015 г.

⁸ Faculty Manual

⁹ Faculty Handbook

Таблица № 3: Ред за управление на качеството на учебната документация

	Дефинира се от	Изработва се от	Одобрява се от	Процедура	Публикува се в
Квалификационна характеристика	ЗВО , чл. 39, ал. 2; чл. 26, ал. 8, т. 26; чл. 36 Стандарт 4: Академична програма [10]. 4.5 Институцията публикува учебните цели и изискванията за всяка програма. Тези цели включват постигането на познания, интелектуални и академични умения, както и усвояване на методи за проучване. Освен това, ако е приложимо към програмата, целите включват и развитието на творчески способности и ценности и усвояването на подходи за подготовка за кариера на трудовия пазар.	Академично направление	Комисия по академичната програма; Общо събрание на преподавателите; Първи зам.-ректор по академичната дейност; Президент; Настоятелство	Процедура за развитие на академичната програма	Академичен каталог, вкл. на интернет-страницата на университета; като самостоятелен документ
Учебен план	ЗВО , чл. 39, ал. 2; чл. 26, ал. 8, т. 26; чл. 36 Стандарт 4: Академична програма. [10] 4.5 Институцията публикува учебните цели и изискванията за всяка програма. Тези цели включват постигането на познания, интелектуални и академични умения, както и усвояване на методи за проучване. Освен това, ако е приложимо към програмата, целите включват и развитието на творчески способности и ценности и усвояването на подходи за подготовка за кариера на трудовия пазар. Политика „Кредити и степени“ [11]	Академично направление	Комисия по академичната програма; Общо събрание на преподавателите; Първи зам.-ректор по академичната дейност; Президент; Настоятелство	Процедура за развитие на академичната програма	Академичен каталог, вкл. на интернет-страницата на университета; като самостоятелен документ
Учебни програми	ЗВО , чл. 39, ал. 2; чл. 36 Образец за учебна програма на АУБ	Индивидуален преподавател	Академично направление; Комисия по академичната програма; Общо събрание на преподавателите;	Процедура за развитие на академичната програма	Образец за учебна програма – в „Ръководство за преподавателите“; Учебни програми за курсовете – в електронната платформа за обучение (e-learn), на разположение на всички студенти, изучаващи дисциплината.

7. Оценявани и оценяващи

Конкретните отговорности на органите по качеството за оценяването на аспекти от дейността на университета, както и периодичността на това оценяване, са посочени в Таблица № 4.

Таблица № 4: Оценявани, оценяващи, периодичност

Оценявани	Оценяващи	Периодичност
Студенти	Комисия по приема на студентите; Преподаватели; Комисия по академичното представяне на студентите; Комисия по академичната почтеност; Комисия по студентските стипендии; Комисия по оценяване на студентските постижения; Комисия по студентското поведение; Потребители на кадри.	От няколко пъти на семестър (при директното оценяване от страна преподавателите и Комисията по академично представяне) до веднъж на няколко години (анкета с работодателите).
Академичен състав	Комисия по назначаване на преподаватели; Екип по атестация на преподавателите; Първи заместник-ректор по академичната дейност; Съвет на декана; Факултетен съвет; Студенти.	От веднъж на семестър (студентска оценка на преподаването, доклади за НИД) до веднъж на три или пет години (атестация на преподавателите).
Курс (учебна дисциплина)	Академично направление; Комисия по академичната програма; Общо събрание на преподавателите; Студенти; Екип по атестация на преподавателите.	При въвеждане на нови курсове (дисциплини); От веднъж на семестър (данни от регистрацията за курсове; студентска оценка на преподаването) до веднъж на три или пет години (при атестация на преподавателите).
Академична програма	Академично направление; Комисия по академичната програма; Общо събрание на преподавателите; Първи заместник-ректор по академична дейност; Настоятелство; Студенти; Работодатели; Акредитационни агенции.	При въвеждане на нова академична програма; Поне веднъж годишно при оценка на представянето на завършващите студенти; Съгласно графика на академичните направления; Съгласно акредитационния график; Съгласно графика за анкети; Съгласно графика за анализ на академичните програми.
Подпомагане и обслужване на студентите	Административни структури; Студенти.	Веднъж годишно.
Материална и технологична база и информационни ресурси	Административни структури; Студенти; Комисия по библиотечните ресурси; Комисия по информационните ресурси.	Поне веднъж годишно.
Служители и администрация	Административни структури; Студенти.	Поне веднъж годишно.
Институцията като цяло	Настоятелство; Акредитационни агенции; Рейтингова система на висшите училища в България; Настоящи и бивши студенти и работодатели.	Три пъти годишно (Настоятелство), веднъж на година (анкети с настоящи студенти, класация на университетите) веднъж на няколко години (акред. процедури, анкети с работодатели и завършили студенти).

8. Критерии и показатели

Критерии за измерване на качеството

- Академичен състав
 - Стриктно спазване на процедурата по наемане на преподаватели;
 - Квалификационна структура;
 - Методи на преподаване, научно-изследователска дейност, административна дейност, детайлизирани в критериите за атестация на преподавателите в „Наръчник на преподавателите“;
 - Положителни резултати от хабилизационни процедури (Хабилизационна процедура на АУБ);
- Студенти
 - Приетите студенти отговарят на изискванията за прием в АУБ;
 - Отлични постижения на студентите в резултат на обучението им в АУБ;
 - Спазване на качествените и количествени академични и поведенчески политики от страна на студентите (Годишен каталог, „Наръчник на студентите“);
 - Успешна реализация на завършилите студенти;
- Академична програма
 - Успешна реализация на завършилите студенти;
 - Положителни оценки на индивидуалните курсове (учебни дисциплини) от академичното направление, комисията по академичната програма, общото събрание на преподавателите и частта „преподаване“ от атестацията на преподавателите; числовите данни от регистрацията за курсове показват студентски интерес към курса;
 - Положителни резултати от редовното преразглеждане на академичните програми (Процедура за редовно преразглеждане на академичната програма);
 - Успешни акредитации въз основа на съответствие с изискванията на нормативните документи;
 - Оценка на потребителите за качеството на обучение;
 - Положителна препоръка на органите по качеството съгласно „Процедура за развитие на академичните програми“ и новата „Процедура за предлагане на нови академични програми“ при разработване на нови академични програми, курсове, или учебни програми на курсове;
- Служители и администрация
 - Положителни резултати от редовния атестационен процес съгласно изискванията на трудовата характеристика;
- Материално-техническа и информационна база
 - Отлично ниво на наличните ресурси в качествен и количествен аспект с оглед провеждане на висококачествен образователен и научно-изследователски процес.

Показатели за измерване на качеството

Относителността на показателите по качеството се основава на измервания:

- Прямо абсолютен критерий (напр. стандартизиран тест) - означено в Таблица № 5 с (1);
- Като сравнение с другите (група от подобни на АУБ институции в САЩ и България) - означено в таблицата с (2);
- Като сравнение със себе си във времето, означено в таблицата с (3);
- Като се отчитат възприятията на потребителите на образованието (студенти, работодатели, родители) за стойността му, означено в таблицата с (4).

Измерването на показателите по качеството е ориентирано към:

- входни данни, означено в таблицата с (a);
- процес, означено в таблицата с (b);
- изходни данни, означено в таблицата със (c) .

Показателите за измерване на качеството са дадени по-долу в Таблица № 5.

Таблица № 5а: Показатели за измерване на качеството: СТУДЕНТИ

студенти		1	2	3	4	a	b	c
		абсолютен критерий	сравнение с другите	сравнение със себе си	възприемане на потребителите	вход	процес	изход
	стандартизиран тест (TOEFL) в момента на приема (1а)	X				X		
	успех от средното образование, измерване в момента на приема (2а)		X			X		
	оценки на студентите за всеки взет курс (1с и 2с)	X	X					X
	общ успех за целия курс на обучение (1с и 2с)	X	X					X
	тенденция на процента на завършилите студенти (3с)			X				X
	брой завършили студенти, които продължават обучението си за по-висока степен (3с и 4с)			X	X			X
	брой студенти, получили престижни награди при конкурентни условия (2с и 3с)		X	X				X
	данни за професионалната реализация на студентите (3с и 4с)			X	X			X

Таблица № 56: Показатели за измерване на качеството: АКАДЕМИЧЕН СЪСТАВ

академичен състав		1	2	3	4	a	b	c
		абсолютен критерий	сравнение с другите	сравнение със себе си	възприемане на потребителите	вход	процес	изход
	академична квалификация (PhD) и професионален опит на наеманите преподаватели (1a)	X				X		
	съотношение преподаватели/студенти и индивидуално внимание към студентите (3a и 2b)		X	X		X	X	
	устойчивост на преподавателското тяло и условия на наемане (3a)			X		X		
	студентска оценка на курсовете и преподаването (2b и 4c)		X		X		X	X
	брой хабилитирани преподаватели (1c и 2c)	X	X					X
	периодична атестация на преподавателите от Екипа за атестация на преподавателите (1c)	X						X
	брой преподаватели, засели по-висока академична длъжност въз основа на научни постижения (1c)	X						X
	списък публикации, цитирания и др. резултати от научно-изследователска и професионална дейност (3c)			X				X
	преподаватели, поканени за консултации, презентации на конференции и др. (4a)				X	X		
	сътрудничество с други университети и институции (3b и 4b)			X	X		X	
	получено финансиране по проекти (грантове) (1a и 3a)	X		X		X		

Таблица № 5в: Показатели за измерване на качеството: АКАДЕМИЧНА ПРОГРАМА

академични програми		1	2	3	4	a	b	c
		абсолютен критерий	сравнение с другите	сравнение със себе си	възприемане на потребителите	вход	процес	изход
	периодично преразглеждане на академичната програма (2abc и 3abc)		X	X		X	X	X
	българска програмна акредитация и следакредитационен контрол (1 abc)	X				X	X	X
	мнение на работодателите за адекватността на академичната програма на изискванията на пазара на труда, чрез анкетно проучване (2bc и 4c)		X		X		X	X
	мнение на работодателите за техни служители, завършили АУБ, чрез анкетно проучване (4c)				X			X
	анкетно проучване на мнението на студентите по специалности относно адекватността на подготовката им за пазара на труда (2c и 4c)		X		X			X
	ревизиране на академичната програма от външни експерти (1abc и 2abc)	X	X			X	X	X
	адекватност на учебните планове на специалностите на изискванията на пазара на труда (1a)	X				X		
	български държавни изпити на края на обучението (1c и 2c)	X	X					X
	международно приети стандартизирани тестове (1c)	X						X
	периодично преразглеждане на учебните планове и преработване въз основа на данни (3ab)			X		X	X	
	оценки на дипломни работи, проекти и завършващи курсове (2c)		X					X
	анкетни проучвания сред завършилите студенти относно цялостната стойност на обучението (4c)				X			X
	степен на задоволеност на студентите от преподаването и предлаганите курсове (4b)				X		X	
	степен на осъществяване на целите на специалността според резултатите от изпитите (1c)	X						X

Таблица № 5г: Показатели за измерване на качеството: ОБСЛУЖВАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ

подпомагане и обслужване на студентите	1	2	3	4	a	b	c
	абсолютен критерий	сравнение с другите	сравнение със себе си	възприемане на потребителите	вход	процес	изход
	данни от анкетно проучване на мнението на завършващите студенти за Центъра за психологически консултации, Кариерния център и Центъра за академични консултации (4b)			X		X	
	данни от анкетно проучване на мнението на завършващите студенти за извънкласните дейности и за заниманията, съпътстващи учебната програма (4b)			X		X	
	данни от анкетно проучване на мнението на завършващите студенти за качеството на обслужване в офисите на университета (4b)			X		X	
	брой на участниците в заниманията, съпътстващи учебната програма (3с)		X				X
	брой участници в консултативни и помощни мероприятия, организирани за студентите, в работни срещи и др. поддържащи дейности (3с)		X				X
отличия, успехи във външни състезания, награди за лидерство (1с и 3с)	X		X				X

Таблица № 5д: Показатели за измерване на качеството: ТЕХНИЧЕСКО И ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

материална и техническа база и информационно осигуряване	1	2	3	4	a	b	c
	абсолютен критерий	сравнение с другите	сравнение със себе си	възприемане на потребителите	вход	процес	изход
	процент от бюджета за академични потребности (1a)	X			X		
	редовно обновяване на технологичните ресурси (2a и 3b)		X	X		X	
	редовно обновяване на класните стаи и общежитията (3b)			X		X	
	редовно обновяване на библиотечното оборудване, ресурси и технологии (2a и 3b)		X	X	X	X	
	ежегодно анкетно проучване на мнението на завършващите студенти за технологичните ресурси (4b)				X	X	
	ежегодно анкетно проучване на мнението на завършващите студенти за библиотечните ресурси (4b)				X	X	
	ежегодно анкетно проучване на мнението на завършващите студенти за оборудването на класните стаи (4b)				X	X	
	ежегодно инвестиране в специализирани ресурси за целите на специалностите (лаборатории, софтуер, бази данни) (3a)			X	X		
	редовна оценка на ресурсите от страна на акредитиращите агенции (2a)		X			X	

Таблица № 5е: Показатели за измерване на качеството: СЛУЖИТЕЛИ И АДМИНИСТРАЦИЯ

служители и администрация		1	2	3	4	a	b	c
		абсолютен критерий	сравнение с другите	сравнение със себе си	възприемане на потребителите	вход	процес	изход
	одобри трудови характеристики и изисквания за квалификация (1a)	X				X		
	годишни атестации съгласно установени критерии (1c и 2c)	X	X					X
	изчерпателно документиране на всички атестации (3c)			X				X
	годишна студентска оценка на услугите в различните офиси (4b и 4c)				X		X	X
	програма за развитие и обучение на служителите, свързана с атестациите (3a и 3b)			X		X	X	
	цели, които служителите си поставят ежегодно по време на атестационния процес (3b)			X			X	
	ежегоден анализ на работното пространство и потребността от оборудване на работното място (3a)			X		X		

9. Външно осигуряване на качеството

Външното осигуряване на качеството в АУБ е съгласувано с Европейските стандарти и насоки за осигуряване на качеството (редакция от м. май 2015 г.).

Основните процеси по външно осигуряване на качеството включват:

- Българска акредитация и следакредитационно наблюдение и контрол от страна на НАОА
- Американска акредитация от страна на Комисията за институциите за висше образование (CINE) към Асоциацията на училищата и колежаите – Нова Англия (NEASC).
- Редовни одити на вътрешните процеси и процедури и тяхната целесъобразност от външна одитираща компания. Одитите се основават на годишен одитен план, приеман от Одитната комисия към Настоятелството. Докладите с резултатите от одитите са конфиденциални, предават се на одитираните офиси и се обсъждат от Одитната комисия към Настоятелството.
- Редовни одити на финансовите отчети на АУБ съгласно общоприетите счетоводни принципи на САЩ и Международните стандарти за финансови отчети. Резултатите се публикуват на интернет-страницата на АУБ: <http://www.aubg.edu/finstatements>.
- Периодични анкети с работодатели и възпитаници на университета.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

Документи на АУБ

- (1) Система за управление на качеството в АУБ, проф. д-р Ан Ферен, 2006 г.
- (2) Доклад на Първия заместник ректор по академичната дейност (проф. д-р Ан Ферен) до Настоятелството, м. октомври 2009 г.
- (3) Стратегически план на АУБ, 2010 г. – 2015 г.
- (4) Академичен каталог, АУБ, <http://www.aubg.edu/academic-catalog>
- (5) „Наръчник на преподавателите¹⁰“, АУБ, 2015 г., <http://www.aubg.edu/faculty-and-staff>
- (6) „Ръководство за преподавателите¹¹“, АУБ, 2014 г.
- (7) „Правилник на АУБ¹²“, <http://www.aubg.edu/hr-resources> ;
- (8) „Хабилитационна процедура¹³“, АУБ, 2014 г., <http://www.aubg.edu/index.php/bulgarian-habilitation>
- (9) „Наръчник за студентите¹⁴“, АУБ, 2015 г., <http://www.aubg.edu/student-life>

Документи от САЩ

- (10) „Стандарти за акредитация“, Комисия за институциите за висше образование, Асоциация на училищата и колежаите – Нова Англия, 2011 г.
<https://cihe.neasc.org/standard-policies/standards-accreditation/standards-effective-july-1-2011>
- (11) Политики и процедури на Комисията за институциите за висше образование (CIHE) към Асоциацията на училищата и колежаите – Нова Англия (NEASC)
<https://cihe.neasc.org/standards-policies/policies-procedures>
- (12) „Основни учебни резултати“, Асоциация на американските колежи и университети.
<http://www.aacu.org/leap/essential-learning-outcomes>

Документи от Европа

- (13) „Европейски стандарти и насоки за осигуряване на качеството“, 2015 г.
<https://revisionesg.wordpress.com/>
- (14) „Европейска квалификационна рамка за учене през целия живот“
<http://www.mon.bg/?go=page&pagelid=74&subpagelid=143>

Документи от България

- (15) „Система за оценяване и поддържане на качеството“, Технически университет – София, 2005 г.

¹⁰ Faculty Handbook

¹¹ Faculty Manual

¹² Policy Manual

¹³ Habilitation Procedure

¹⁴ Student Handbook

- (16) „Наръчник по качеството“, Софийски университет „Свети Климент Охридски“, 2010 г.
- (17) „Състояние на вътрешните системи за оценяване и поддържане на качеството на обучение във висшите училища“, Б. Колчагова, Л. Величкова, Д. Пилев, М. Дойнов, Т. Попкостова, Център за контрол и оценка на качеството на образованието, 2006 г.
- (18) Доклад № 050000109 на Сметната палата на Република България за резултатите от извършен одит на системата за оценяване и поддържане на качеството на обучение и на академичния състав във висшите училища – Университет по архитектура, строителство и геодезия, Лесотехнически университет, Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“, Русенски университет „Ангел Кънчев“ и Университет по хранителни технологии – Пловдив за периода 01.01.2007 г. до 31.12.2008 г.
- (19) Доклад на Сметната палата на Република България за резултатите от проверка за изпълнението на препоръките по одитен доклад № 0500001109 за извършен одит на системата за оценяване и поддържане на качеството на обучението и на академичния състав във висшите училища - Университет по архитектура, строителство и геодезия, Лесотехнически университет, Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“, Русенски университет „Ангел Кънчев“ и Университет по хранителни технологии – Пловдив за периода от 01.01.2007 г. до 31.12. 2008 г.
- (20) Процедура „Въвеждане на система за оценяване и поддържане на качеството на обучението и академичния състав във висше училище“, АПИС, м. февруари 2015 г.
- (21) Национална квалификационна рамка, Република България, 2012 г.,
<http://www.mon.bg/?go=page&pagelid=74&subpagelid=143>
- (22) Закон за висшето образование, 1.01. 2015 г.;
- (23) Закон за развитието на академичния състав в Република България, 2.08.2013 г.;
- (24) Правилник за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България, 22.07.2014 г.;
- (25) Критерии за акредитация на НАОА;
- (26) Критерии за следакредитационно наблюдение и контрол на НАОА;
- (27) НАРЕДБА № 21 за прилагане на система за натрупване и трансфер на кредити във висшите училища;
- (28) НАРЕДБА за държавните изисквания за придобиване на висше образование на образователно-квалификационните степени "бакалавър", "магистър" и "специалист".